

mgr Aneta Żbik, Wydział Zarządzania UŁ, Katedra Przedsiębiorczości i Polityki Przemysłowej

Żbik A., *Odnawialne mechanizmy finansowania inwestycji ze środków unijnych*

STRESZCZENIE

Artykuł prezentuje rolę i znaczenie instrumentów finansowych jako narzędzi finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych ze środków polityki spójności. Opisuje mechanizmy wdrażania instrumentów odnawialnych w perspektywach finansowych 2004-2006 i 2007-2013 oraz doświadczenia z wdrażania Inicjatywy JEREMIE w województwie łódzkim. W tekście przedstawiono również założenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 w zakresie wykorzystania instrumentów finansowych do realizacji inwestycji rozwojowych w regionie.

Od czasu wstąpienia Polski w struktury wspólnotowe fundusze strukturalne stały się jednym z głównych źródeł finansowania inwestycji rozwojowych zarówno przedsiębiorców jak i podmiotów sektora publicznego. Pogarszająca się sytuacja gospodarcza państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej wymusiła dyskusję na temat efektywności pomocy finansowej udzielanej beneficjentom. Jej rezultatem jest zwiększenie roli i zakresu wsparcia odnawialnego przekazywanego ze środków polityki spójności, w formie pożyczek i gwarancji, na realizację opłacalnych ekonomicznie projektów inwestycyjnych. Celem artykułu jest prezentacja zwrotnych form wsparcia inwestycji ze środków polityki spójności w tym: roli i znaczenia instrumentów finansowych w realizacji polityki spójności, skali i zakresu wdrażania instrumentów rewolwingowych w Polsce, postępów w realizacji Inicjatywy JEREMIE w województwie łódzkim oraz perspektyw wykorzystania odnawialnych mechanizmów finansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

Instrumenty inżynierii finansowej¹ weszły do katalogu narzędzi wsparcia polityki spójności w połowie lat dziewięćdziesiątych XXI wieku. Po raz pierwszy wykorzystano je do finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych w okresie programowania 1993-1999. Rola i zakres wdrażania zwrotnych form wsparcia systematycznie wzrasta, jednakże do dnia dzisiejszego podstawową formą finansowania projektów rozwojowych pozostają granty. W pierwszych latach członkostwa Polski w Unii Europejskiej wsparcie zwrotne udzielane było podmiotom sektora MSP za pośrednictwem funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, w oparciu o dotacje przyznawane instytucjom finansowym w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006 (SPO WKP)². Powiększenie kapitałów funduszy miało na celu ułatwienie dostępu przedsiębiorstwom zaliczanym do grupy mikro, małych i średnich podmiotów do źródeł finansowania inwestycji, a zatem ograniczenie problemu luki finansowej. Dokapitalizowane instytucje udzielały przedsiębiorcom wsparcia, w postaci pożyczek lub gwarancji, na realizację przedsięwzięć rozwojowych. Bezzwrotna pomoc finansowa udzielona lokalnym i regionalnym funduszom przełożyła się m.in. na wzrost kapitału pożyczkowego oraz obniżenie wysokości prowizji i oprocentowania zobowiązań finansowych zaciąganych przez podmioty gospodarcze.³

---

¹ w perspektywie finansowej 2014-2020 instrumenty finansowe

² Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Raport z ewaluacji Poddziałania 1.2.1 oraz 1.2.2 SPO WKP, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, str. 3-6, Warszawa 2008 https://www.ewaluacja.gov.pl/Wyniki/Documents/2_49_50.pdf (dostęp 23.06.2015 r.)

³ Pokorski J., Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności przedsiębiorstw Działania 2.1, 2.3, 1.2.1, 1.2.2. Efekty wsparcia przedsiębiorstw i otoczenia biznesu, str. 40, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2009

Wdrażanie mechanizmów wsparcia rewalwingowego kontynuowane było w perspektywie finansowej 2007-2013. Zwiększono wówczas pulę środków przeznaczonych na pomoc zwrotną, poszerzono katalog wdrażanych instrumentów finansowych oraz krąg potencjalnych odbiorców pomocy. Szacunki Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju wskazują, że w zakończonym okresie programowania na wsparcie zwrotne przeznaczono około 1 mld EUR tj. 1,5% alokacji przyznanej Polsce w ramach siedmioletniego okresu programowania⁴. Mechanizm wsparcia odnawialnego wdrożono zarówno w ramach programów operacyjnych szczebla krajowego jak i regionalnego. Instrumenty finansowe wsparły realizację projektów rozwojowych w ramach: Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (inwestycje kapitałowe, pożyczki), Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (pożyczki i gwarancje), Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (pożyczki) oraz 16 regionalnych programach operacyjnych (pożyczki i gwarancje).

Definicję instrumentu finansowego reguluje *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, EURATOM) z dnia 25 października 2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, EURATOM) nr 160/2002*⁵. Zgodnie z art. 2 pkt p) dokumentu „instrumenty finansowe oznaczają unijne środki wsparcia finansowego przekazywane z budżetu na zasadzie komplementarności w celu realizacji określonego celu lub określonych celów polityki Unii. Instrumenty takie mogą przyjąć formę inwestycji kapitałowych lub quasi-kapitałowych⁶, pożyczek lub gwarancji lub innych instrumentów opartych na podziale ryzyka⁷, a w stosownych przypadkach mogą być łączone z dotacjami”. Warto podkreślić, że instrumenty zwrotne nie są mechanizmem zastępującym wsparcie dotacyjne. Stanowią jedynie jego uzupełnienie. Wykorzystywane są do finansowania potencjalnie rentownych projektów rozwojowych tj. takich, które rokują uzyskanie nadwyżek pieniężnych umożliwiających spłatę zobowiązań (kapitału wraz z odsetkami) zaciągniętych na ich realizację. Projekty nieopłacalne ekonomicznie (np.: inicjatywy społeczne) oraz inwestycje obciążone ponadprzeciętnym ryzykiem (np.: prace badawczo-rozwojowe) finansowane są w oparciu o mechanizm bezzwrotny (granty). Zgodnie z art. 140 ust. 2 analizowanego rozporządzenia pomoc zwrotna wdrażana jest „w celu zaradzenia słabościom rynkowym lub niedostatecznemu poziomowi inwestycji, w przypadkach finansowo opłacalnych, ale

---

⁴ Materiały ze spotkania Międzybankowego Zespołu ds. funduszy Unii Europejskiej „Programy na lata 2014-2020 finansowane i współfinansowane ze środków Unii Europejskiej. Stan prac, Warszawa 09.01.2015 r. <http://instrumentyfinansoweue.gov.pl/wydarzenia/2015/20150109/> (Dostęp 22.06.2015 r.)

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0966&from=EN> (dostęp 23.06.2015 r.)

⁶ np.: finansowanie mezzanine

⁷ np.: instrument sekurytyzacyjny

niegenerujących wystarczającego finansowania ze źródeł rynkowych”. Instrumenty zwrotne przyczyniają się, jak wspomniano we wstępie, do ograniczenia zjawiska luki finansowej w sektorze MSP. W dłuższym horyzoncie czasowym zwiększają również szansę na uzyskanie wsparcia inwestycyjnego instytucji finansowych działających na warunkach rynkowych⁸. Zaangażowanie instrumentów odnawialnych do finansowania potencjalnie opłacalnych ekonomicznie inwestycji niesie ze sobą wiele korzyści. Najistotniejsza wynika z rewolwingowego (zwrotnego) charakteru wsparcia i przekłada się bezpośrednio na możliwość sfinansowania kilku inwestycji z jednej, ograniczonej puli środków. Kolejną zaletą pomocy odnawialnej, w stosunku do wsparcia dotacyjnego, jest efekt mnożnikowy⁹, wynikający z faktu, iż wkład unijny w instrument finansowy służy uruchomieniu łącznej inwestycji (której wartość przewyższa środki wspólnotowe) a zatem wymaga pozyskania dodatkowego (prywatnego) finansowania. Konieczność zwrotu zainwestowanych środków publicznych, przez biorcę wsparcia zwrotnego, przekłada się na obniżenie ryzyka inwestycji. Jest ono efektem pogłębionych analiz opłacalności alternatyw rozwojowych skutkującej wyborem potencjalnie najbardziej opłacalnego planu inwestycyjnego, gwarantującego spłatę zaciągniętych zobowiązań finansowych. Należy podkreślić również, iż po 31.12.2015 r., a zatem po zakończeniu okresu kwalifikowalności wydatków dla perspektywy finansowej 2007-2013, środki zaangażowane we wdrażanie instrumentów inżynierii finansowej nie podlegają zwrotowi do budżetu ogólnego UE. Oznacza to, że będą nadal cyrkulować w gospodarce finansując realizację projektów inwestycyjnych podmiotów sektora MSP oraz inwestycji z zakresu rozwoju obszarów miejskich, zgodnie z art. 78 ust. 7 *Rozporządzenia Rady (WE) 1083/2006*¹⁰ oraz art. 98 *ustawy wdrożeniowej*¹¹.

Przytoczone zalety instrumentów zwrotnych przekładają się na podniesienie efektywności wydatkowania środków unijnych, co jest celem nadrzędnym w okresie pogarszającej się kondycji finansów publicznych państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej.

---

⁸ Budowa historii kredytowej zwiększa szansę mikro i małych przedsiębiorców na pozyskanie wsparcia finansowego na warunkach komercyjnych.

⁹ Art. 140 ust. 2 pkt d)

¹⁰ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające Rozporządzenie nr 1260/1999: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0025:0078:PL:PDF> (dostęp 23.06.2015 r.)

¹¹ Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140001146> (dostęp 23.06.2015 r.)

Wykorzystanie instrumentów zwrotnych w ramach RPO WŁ 2007-2013

Instrumenty zwrotne wdrożone zostały w województwie łódzkim, w minionym okresie programowania, w ramach Inicjatywy JEREMIE (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises). Wkład do instrumentów finansowych został wniesiony w ramach działania III.4 Rozwój otoczenia biznesu Regionalnego Programu Województwa Łódzkiego (RPO WŁ). Decyzją Zarządu Województwa wsparcie zwrotne łódzkich przedsiębiorców realizowane jest za pośrednictwem modelu wdrażania z udziałem Menedżera Funduszu powierniczego (MFP), który został wyłoniony w drodze konkursu nr RPLD.03.04.00-1/09 przeprowadzonego w 2009 r. przez Instytucję Wdrażającą III oś priorytetową programu operacyjnego - Centrum Obsługi Przedsiębiorcy. Zarząd Województwa Łódzkiego Uchwałą Nr 1499/09 z dnia 2 września 2009 r. wyłonił do dofinansowania projekt pn.: „Wsparcie przedsiębiorczości poprzez rozwój instrumentów inżynierii finansowej w ramach inicjatywy JEREMIE w województwie łódzkim” złożony przez Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK), któremu na mocy umowy zawartej 25 września 2009 r. powierzył utworzenie i zarządzanie Łódzkim Regionalnym Funduszem Powierniczym (ŁRFP)¹². Do obowiązków BGK należy m.in.: wybór pośredników finansowych udzielających wsparcia przedsiębiorcom oraz monitoring i raportowanie na potrzeby Instytucji Zarządzającej RPO WŁ i Komisji Europejskiej. Wyłoniony MFP realizuje powierzone zadania w oparciu o zaakceptowaną strategię inwestycyjną¹³.

Od 2009 roku MFP przeprowadził 11 konkursów¹⁴, których celem było wyłonienie pośredników finansowych uruchamiających zwrotne instrumenty finansowe dla sektora MSP. Z wyłoniętymi pośrednikami podpisano 29 umów operacyjnych o łącznej wartości 297 mln PLN¹⁵.

W latach 2011-2014 przeprowadzono 5 konkursów na wybór pośredników w ramach produktu pożyczka globalna, 3 konkursy w ramach produktu poręczenie portfelowe oraz 3 konkursy w ramach produktu reporeczenie. W ramach produktu pożyczka globalna w drodze konkursów wyłoniono: Łódzką Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. (ŁARR), Stowarzyszenie Ostrowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości, Fundację Rozwoju Gminy Żelów, Bank Spółdzielczy Towarzystwo Oszczędnościowo-Pożyczkowe PA-CO-BANK, Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości, Polską Fundacją

---

¹² O Inicjatywie JEREMIE dla rozwoju regionu łódzkiego: <http://www.jeremie.com.pl/lodzkie/o-jeremie/> (dostęp 23.06.2015 r.)

¹³ <http://www.cop.lodzkie.pl/index.php/jeremie-w-lodzkiem/o-inicjatywie-jeremie.html> (dostęp 23.06.2015 r.)

¹⁴ W ramach konkursów nr 1.1/2010/ŁRFP oraz 1.3/2014/ŁRFP nie podpisano umów dla produktu reporeczenie z pośrednikami finansowymi

¹⁵ <http://www.jeremie.com.pl/aktualnosci/> (dostęp 23.06.2015 r.)

Przedsiębiorczości, IKB Leasing Polska Sp. z o.o., Krajowe Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości, Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych S.A., Europejskie Centrum Doradztwa Finansowego Sp. z o.o. Sp. k., Inicjatywę Mikro Sp. z o.o. oraz IDEA BANK S.A. W ramach produktu poręczenie portfelowe w drodze konkursów wybrano: ESBANK Bank Spółdzielczy, IDEA BANK S.A., BIZ Bank oraz FM Bank. Poręczeń w województwie łódzkim udziela wyłącznie ŁARR.

Pośrednikiem finansowym wdrażającym instrumenty finansowe o najwyższej wartości jest ŁARR¹⁶. Warto wspomnieć również, iż podmiot ten jest pierwszą instytucją w Polsce wdrażającą dwie kategorie instrumentów zwrotnych równocześnie (pożyczki i reporeczenia).

Od początku uruchomienia Inicjatywy JEREMIE w województwie łódzkim do końca I kwartału 2015 r. pośrednicy finansowi zawarli z odbiorcami ostatecznymi tj. podmiotami sektora MSP łącznie 1 778 umów o łącznej wartości 235 344 197 PLN. Oznacza to, że zakontraktowano 124,8 proc. puli środków przekazanych przez Zarząd Województwa Łódzkiego BGK (MFP) na mocy zawartej umowy o dofinansowanie. Pośrednicy podpisali łącznie 1 225 umów pożyczkowych z przedsiębiorcami o wartości 199 406 816 PLN. Szczegółowa charakterystykę działalności pożyczkowej funduszy prezentuje Tabela 1.

Tabela 1. Aktywność instrumentów pożyczkowych (stan na 31.03.2015 r.)

Status przedsiębiorcy	Liczba umów	Wartość umów	Środki faktycznie wypłacone	Środki zwrócone
Przedsiębiorcy zaliczeni do grupy mikro podmiotów	979	119 037 584	118 825 381	38 401 892
Przedsiębiorcy zaliczeni do grupy małych podmiotów	186	57 993 472	57 743 472	20 061 051
Przedsiębiorcy zaliczeni do grupy średnich podmiotów	60	22 375 760	21 950 760	8 189 196
RAZEM	1 225	199 406 816	198 519 613	66 652 139

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju

Wśród pożyczkobiorców korzystających ze wsparcia w ramach Inicjatywy JEREMIE w województwie łódzkim dominują przedsiębiorcy zaliczeni do grupy mikro podmiotów, stanowiąc 80 proc. ogółu odbiorców wsparcia. Wartość umów zawartych z ww. odbiorcami wyniosła 119 037 584 PLN, co stanowi 60 proc. wartości pożyczek udzielonych od początku uruchomienia inicjatywy wspólnotowej w regionie. Średnia wartość umowy pożyczki zaciągniętej przez przedsiębiorcę wyniosła 121 591 PLN. Z przedsiębiorcami zaliczonymi do grupy małych podmiotów zawarto łącznie 186 umów pożyczkowych o wartości 57 993 472 PLN. Stanowią oni zatem 15 proc. ogólnej liczby biorców pomocy zwrotnej w ramach

¹⁶ Łódzki Regionalny Fundusz Powierniczy

produktu pożyczka globalna. Średnia wartość udzielonej pożyczki wyniosła 311 793 PLN. Najmniej liczebną grupę odbiorców wsparcia rewalwingowego stanowią przedsiębiorcy zaliczeni do grupy średnich podmiotów, z którymi zawarto 60 umów pożyczkowych. Ostatnia analizowana grupa przedsiębiorców zawarła 5 proc. ogólnej liczby umów pożyczkowych. Średniej wielkości podmioty gospodarcze uzyskały zwrotne wsparcie finansowe o łącznej wartości 22 375 760 PLN. Przeciętna wysokość pożyczki wyniosła 372 929 PLN.

Stan wdrażania instrumentów zwrotnych – poręczeń prezentuje Tabela 2.

Tabela 2. Aktywność instrumentów poręczeniowych (stan na 31.03.2015 r.)

Status przedsiębiorcy	Liczba podpisanych umów poręczenia	Wartość umów pożyczek/kredytów udzielonych w oparciu o podpisane umowy poręczenia
Przedsiębiorcy zaliczeni do grupy mikro podmiotów	510	35 594 437
Przedsiębiorcy zaliczeni do grupy małych podmiotów	37	21 613 746
Przedsiębiorcy zaliczeni do grupy średnich podmiotów	6	2 449 068
RAZEM	553	59 657 251

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju

W analizowanym okresie pośrednicy finansowani zawarli z podmiotami sektora MSP 553 umowy poręczenia o łącznej wartości 35 937 381 PLN. Zawarte umowy umożliwiły odbiorcom pomocy uzyskanie pożyczek o wartości 59 657 251 PLN. Wśród poręczeniobiorców dominowali przedsiębiorcy zaliczeni do grupy mikro podmiotów, którzy zawarli 510 umów poręczenia tj. 92 procent ogólnej liczby zobowiązań gwarancyjnych. Średnia wartość umowy pożyczki/kredytu jaka została zawarta dzięki uzyskanemu zabezpieczeniu finansowemu wyniosła 69 793 PLN. Przedsiębiorcy zaliczeni do grupy małych podmiotów zawarli z pośrednikami finansowymi 37 umów poręczenia, co stanowi 7 proc. łącznej liczby udzielonych zabezpieczeń. Średnia wartość umowy pożyczki, która została poręczona środkami Inicjatywy JEREMIE wyniosła 584 155 PLN. Najmniej liczną grupę biorców poręczeń stanowili przedsiębiorcy zaliczeni do grupy średnich podmiotów, z którymi do końca I kwartału 2015 r. zawarto 6 umów zabezpieczających zaciągnięcie zobowiązań finansowych. Średnia wartość umowy pożyczki zabezpieczonej poręczeniem udzielonym ze środków RPO WŁ na lata 2007-2013 wyniosła 408 178 PLN. W analizowanym okresie wyegzekwowano łącznie 10 poręczeń o łącznej wartości 312 734 PLN. Ze wsparcia Inicjatywy JEREMIE najczęściej korzystają przedsiębiorcy prowadzący działalność w następujących branżach¹⁷: handel detaliczny (15 proc.), roboty budowlane (11,5

¹⁷ Dane dla 6 województw wdrażających Inicjatywę JEREMIE w formule z Menedżerem Funduszu Powierniczego – Bankiem Gospodarstwa Krajowego wg stanu na koniec kwietnia 2015 r. <http://www.jeremie.com.pl/> (dostęp 23.06.2015 r.)

proc.), handel hurtowy (10,7 proc.), transport lądowy (6,8 proc.), handel i naprawa pojazdów (5,1 proc.) oraz zakwaterowania (4,6 proc.).

Okres kwalifikowalności wydatków dla perspektywy finansowej 2007-2013 kończy się 31 grudnia 2015 r. jednakże Komisja Europejska wydała decyzję zgodnie z którą¹⁸ ostateczny termin rozliczenia środków alokowanych do instrumentów zwrotnych przypada na 31 marca 2017 roku. Oznacza to, że pośrednicy finansowi mają więcej czasu na przekazanie środków wniesionych w postaci wkładów z programów operacyjnych odbiorcom ostatecznym. Warto podkreślić, że warunkiem uznania przez Komisję Europejską wkładu programu operacyjnego do instrumentu za kwalifikowalny jest dokonanie obrotu tj. przekazanie 100 proc. środków otrzymanych w ramach wkładu przedsiębiorcom. Obowiązkowemu wykorzystaniu podlegają również odsetki, uzyskane z tytułu płatności z programów operacyjnych do funduszy. W przypadku niedokonania pełnego obrotu wkładu lub przypisanych do niego odsetek środki podlegają zwrotowi do budżetu unijnego.

Instrumenty rewolwingowe w perspektywie finansowej 2014-2020

Zakres i charakter zmian wprowadzonych w zasadach implementacji wsparcia zwrotnego w nowej perspektywie finansowej wynika w znacznej mierze z doświadczeń okresu programowania 2007-2013, w tym trudności napotkanych przez instytucje zarządzające/wdrażające programy operacyjne, Menedżerów Funduszy Powierniczych¹⁹, pośredników finansowych oraz ostatecznych odbiorców. Wśród najistotniejszych kwestii problemowych, z jakimi borykali się dawcy i biorcy pomocy zwrotnej w minionej perspektywie, wskazać należy: brak szczegółowych uregulowań prawnych w zakresie ustanawiania i wdrażania instrumentów finansowych, niską efektywność wydatkowania środków przekazanych w formie wkładów z programów operacyjnych, brak zasad łączenia kilku form unijnego wsparcia finansowanego w ramach jednej inwestycji oraz ograniczony zakres monitorowania działań ostatecznych odbiorców.

Choć uregulowania prawne w obszarze ustanawiania, wdrażania i wykorzystywania wsparcia zwrotnego są jeszcze w fazie programowania to zakres zmian już wprowadzonych przez Komisję Europejską, w porównaniu z przepisami regulującymi funkcjonowanie

---

¹⁸ Punkt 3.6. Wytycznych dotyczących zamknięcia programów operacyjnych przyjętych do celów pomocy z Europejskiego Funduszu Rozwoju regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności (2007-2013), C(2015)2771 final http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/guidelines/closure_2007_2013/annexe_guidelines_closure_20072013_pl.pdf (dostęp 23.06.2015 r.)

¹⁹ W perspektywie finansowej 2007-2013 dwie instytucje pełnią funkcję Menedżera Funduszu Poręczeniowego: Bank Gospodarstwa Krajowego (w województwie wielkopolskim, dolnośląskim, pomorskim, łódzkim, zachodniopomorskim i mazowieckim) oraz Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o. (w województwie kujawsko-pomorskim).

instrumentów inżynierii finansowej w latach 2007-2013 wskazuje, iż większość zidentyfikowanych problemów została rozwiązana. Analizę porównawczą zasad wdrażania instrumentów finansowych w dwóch okresach programowania prezentuje Tabela 3.

Tabela 3. Zasady wdrażania instrumentów zwrotnych w perspektywie 2007-2013 i 2014-2020

Obszar porównania	2007-2013	2014-2020
Zasięg wsparcia	Wsparcie przewidziane do wdrożenia w ramach trzech funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.	Wsparcie przewidziane do wdrożenia w ramach wszystkich funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego.
Zakres wsparcia	Wsparcie sektora MŚP oraz projektów z zakresu rozwoju obszarów miejskich, efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach ²⁰	Wsparcie wszystkich działań realizowanych w ramach 11 celów tematycznych (w przypadku zdiagnozowania niedoskonałości rynku w danym obszarze).
Utworzenie instrumentu	Brak obowiązku przeprowadzania analizy luki finansowej. Instrumenty inżynierii finansowej dopuszczone do wdrażania na poziomie krajowym i regionalnym.	Oparcie wdrażania instrumentów finansowych na obligatoryjnie przeprowadzanej ocenie ex-ante ²¹ . Instrumenty finansowe dopuszczone do wdrażania na poziomie unijnym, transnarodowym, transgranicznym, krajowym oraz regionalnym.
Opcje wdrażania	Jedna opcja wdrażania wsparcia zwrotnego - „tailor made”. Brak wystandaryzowanych instrumentów. Instrumenty zwrotne wdrażane w formule z Funduszem Funduszy (MFP) lub bezpośrednio przez pośredników finansowych.	Cztery opcje wdrażania wsparcia zwrotnego: - „tailor made” ²² , - „off-the-shelf” (pożyczka portfelowa z podziałem ryzyka, ograniczona gwarancja portfelowa, pożyczka na renowację), - wdrażanie pożyczek i/lub gwarancji samodzielnie przez instytucję zarządzającą danym programem operacyjnym, - wniesienie wkładu do instrumentu finansowego zarządzanego na poziomie UE przez Komisję Europejską.
Płatności	Możliwość zadeklarowania we wniosku o płatność do Komisji Europejskiej 100 proc. środków przekazanych do funduszu. Brak powiązania kwot kwalifikowalnych z wielkością wsparcia przekazaną odbiorcom ostatecznym.	Powiązanie kwot deklarowanych we wniosku o płatność do Komisji Europejskiej z wysokością wsparcia przekazaną ostatecznym odbiorcom.
Łączenie form wsparcia	Możliwość łączenia instrumentów finansowych z dotacjami lub inną formą pomocy z programu operacyjnego. ²³	Możliwość łączenia instrumentów finansowych z dotacjami, dotacjami na spłatę odsetek, dotacjami na opłaty gwarancyjne ²⁴ oraz dotacjami na wsparcie techniczne ²⁵ .

²⁰Nota wyjaśniająca COCOF 10-0014/04 w zakresie instrumentów inżynierii finansowej zgodnie z art. 44 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006, str. 25-26

²¹Zgodnie z art. 37 Rozporządzenia 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

²²Wniesienie wkładu finansowego do instrumentu finansowego już istniejącego lub nowo powstałego specjalnie zaprojektowanego do osiągnięcia celów szczegółowych określonych w ramach danego priorytetu (art. 38 ust. 3 pkt b Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013)

²³Ibidem, Nota wyjaśniająca COCOF, str.17

Koszty i opłaty za zarządzanie	Wysokość kosztów i opłat za zarządzanie niepowiązana z efektywnością zarządzania powierzonymi środkami.	Wysokość kosztów i opłat za zarządzanie uzależniona od osiągniętych wyników funduszu (wynagrodzenie podstawowe oraz wynagrodzenie oparte na wynikach). ²⁶
Sprawozdawczość	Obowiązek sprawozdawczości w ograniczonym zakresie ustanowiony od 2011 r.	Obowiązkowa sprawozdawczość od początku uruchomienia perspektywy finansowej, rozbudowany zakres monitorowania instrumentów finansowych ²⁷ .

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Financial instruments in ESIF programmes 2014-2020. Short reference guide for Managing Authorities*, Ares (2014) 2195942-02/07/2014, European Commissions; Rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 480/2014 z dnia 3 marca 2014 r.; Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. oraz Rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 964/2014 z dnia 11 września 2014 r.

Wdrażanie instrumentów finansowych w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych, podobnie jak miało to miejsce w latach 2007-2013, jest fakultatywne. Podjęcie decyzji o implementacji pomocy rewalwingowej, jako jednej z form wsparcia finansowego przedsięwzięć inwestycyjnych, leży w zakresie obowiązków poszczególnych instytucji zarządzających i powinno być następstwem zidentyfikowania zawodności rynku lub nieoptymalnego poziomu inwestycji w danym obszarze. Zgodnie z art. 37 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1303/2013 ocena zasadności wdrażania instrumentów finansowych tj. ocena ex ante określa szacunkowy poziom i zakres zapotrzebowania na inwestycje publiczne, w tym wskazanie typów instrumentów finansowych, które odpowiadają zdiagnozowanym potrzebom rynkowym. Przedmiotowa analiza, zgodnie z art. 37 ust. 3 analizowanego aktu prawnego, może zostać przeprowadzona etapami, jednakże powinna zostać zakończona przed podjęciem decyzji przez właściwą instytucję zarządzającą o dokonaniu wkładu do instrumentu finansowego z programu operacyjnego.

Do końca czerwca 2015 r. opracowano oceny ex ante potencjału wdrażania instrumentów finansowych w ramach dwóch programów krajowych tj. Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój oraz Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój. Na szczeblu regionalnym ukończono i przyjęto analizy ex ante w województwach: dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, lubuskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, opolskim, podkarpackim, podlaskim, śląskim, świętokrzyskim, wielkopolskim, warmińsko-mazurskim oraz zachodniopomorskim.

Analiza zasadności wdrażania wsparcia za pośrednictwem instrumentów finansowych w województwie łódzkim została przeprowadzona w 2014 r. w ramach badania

²⁴ Art. 37 ust. 7 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

²⁵ Art. 5 Rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 480/2014 z dnia 3 marca 2014 r.

²⁶ Tamże, art. 13 ust 1 i 2.

²⁷ Zakres obowiązków podmiotów wdrażających instrumenty finansowe reguluje Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 821/2014 z dnia 28 lipca 2014 r.

pn. „Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020”. Badanie przeprowadzone zostało przez konsorcjum w składzie: Instytut Badań Społecznych, Coffey Sp. z o.o. oraz Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o. Przeprowadzone, wśród przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w województwie łódzkim, wywiady CATI pozwoliły oszacować wielkość luki finansowej tj. różnicę pomiędzy podażą kapitału a zapotrzebowaniem na kapitał zgłaszanym przez przedsiębiorców²⁸ na poziomie 1,8-2,4 mld PLN dla sześcioletniej perspektywy finansowej tj. ok. 300-400 mln PLN w wymiarze rocznym²⁹. Badanie wykazało, że przeważająca część podmiotów gospodarczych mających utrudniony dostęp do kapitału to przedsiębiorcy zaliczani do grupy mikro podmiotów³⁰. Najmniejsze trudności z pozyskaniem zewnętrznego finansowania w sektorze MSP mają natomiast firmy zaliczane do grupy średnich podmiotów.

W raporcie rekomendowano wdrażanie instrumentów finansowych w formule z wykorzystaniem funduszu funduszy, jak miało to miejsce w perspektywie finansowej 2007-2013. Wśród zalet proponowanego rozwiązania autorzy wskazali m.in.: realizację całości zadań w obszarze ustanawiania instrumentów przez jedną, profesjonalną instytucję finansową dysponującą odpowiednią infrastrukturą oraz kadrą o dużym doświadczeniu, możliwość stosunkowo elastycznego reagowania na zmieniający się popyt na poszczególne instrumenty finansowe, potencjalną możliwość pełnienia roli menedżera funduszu funduszy przez instytucję dobrze znaną i rozpoznawalną na rynku finansowym oraz (w przypadku wybrania instytucji regionalnej) budowę kompetencji i doświadczeń w województwie łódzkim. Jako przykładowe instytucje, które mogłyby pełnić rolę menedżera funduszu funduszy wskazano: Bank Gospodarstwa Krajowego (posiadający doświadczenie we wdrażaniu Inicjatywy JEREMIE w 6 województwach oraz działaniu 1.2 PO RPW) oraz instytucje regionalne: Łódzką Agencję Rozwoju Regionalnego (PI. 3.3 i PI 8.7) i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (PI. 4.3)³¹.

---

²⁸ W literaturze luka finansowa definiowana jest jako różnica pomiędzy podażą kapitału a popytem na kapitał, w określonym przedziale wielkości środków, wynikająca z asymetrii informacyjnej pomiędzy przedsiębiorstwem a dostarczycielem kapitału zewnętrznego (Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Mechanizmy inżynierii finansowej w podnoszeniu efektywności absorpcji środków UE i ich znaczenie w polityce spójności po 2013 r., str. 37-38, lub jako ograniczenie dostępu do finansowania zewnętrznego ekonomicznie uzasadnionych inwestycji dla pewnego podzbioru przedsiębiorstw, wynikające z niedoskonałości rynku (Instytut Badań Strukturalnych, Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 – raport końcowy, str. 22)

²⁹ Instytut Badań Społecznych, Coffey Sp. z o.o. oraz Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o., „Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020”, str. 171

³⁰ Utrudniony dostęp do kapitału dotyczy w szczególności podmiotów uruchamiających działalność gospodarczą oraz firm funkcjonujących na rynku krócej niż 2 lata. Wynika głównie z wysokich wymagań w zakresie zabezpieczenia kredytu

³¹ Ibidem, 195-196

Rezultatem przeprowadzonych analiz jest strategia inwestycyjna RPO WŁ na lata 2014-2020 rekomendująca zastosowanie instrumentów finansowych w ramach czterech priorytetów inwestycyjnych:

- PI 3.3 - Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług;
- PI 4.3 - Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym;
- PI 8.5 - Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników³²;
- PI 8.7 - Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

W wyniku przeprowadzonych analiz nierekomendowano łączenia instrumentów finansowych z innymi formami wsparcia z funduszy unijnych.

Charakterystykę instrumentów finansowych proponowanych do wdrożenia w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych przedstawia Tabela 4.

Tabela 4. Instrumenty finansowe rekomendowane do wdrożenia w ramach RPO WŁ 2014-2020

Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego	Instrument finansowy	Maksymalna wysokość wsparcia	Szacunkowy budżet instrumentu	Odbiorcy wsparcia
PI 3.3 - Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Rozwój działalności istniejących przedsiębiorstw	mikropożyczka na cele inwestycyjno-obrotowe (na zasadach preferencyjnych)	120 tys. PLN	200 mln PLN	Podmioty sektora MŚP
		pożyczka na cele obrotowe (na zasadach rynkowych)	500 tys. PLN		
		pożyczka na cele inwestycyjne (na zasadach rynkowych)	500 tys. PLN		
		pożyczka inwestycyjna (na zasadach preferencyjnych)	2 mln PLN		

³²W ramach priorytetu wdrażane będą przez Fundusz Pracy instrumenty finansowe przewidziane w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

		poręczenie (pro wizja preferencyjna lub rynkowa)	500 tys. PLN	30 mln PLN	
PI 4.3 - Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym	Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa mieszkaniowego	pożyczka inwestycyjna (na zasadach preferencyjnych)	3 mln PLN	100 mln PLN	Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, inne podmioty (w szczególności instytucje sektora publicznego)
PI 8.7 - Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	Wzrost liczby miejsc pracy	pożyczka na cele inwestycyjno-obrotowe (na warunkach preferencyjnych)	60 tys. PLN	30 mln PLN	Osoby rozpoczynające działalność gospodarczą (nowo rejestrowane firmy)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Instytut Badań Społecznych, Coffey Sp. z o.o. oraz Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o., „Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020”, str. 174-192

Postępy w obszarze wdrażania instrumentów inżynierii finansowej w ramach Inicjatywy JEREMIE w perspektywie finansowej 2007-2013, rosnące zainteresowanie pośredników finansowych aktywnym uczestnictwem w procesie dystrybucji wsparcia rewolwingowego, znaczący poziom zakontraktowania wkładu z programu operacyjnego (124,8 proc. środków przekazanych MFP) oraz wyniki przeprowadzonej oceny ex ante jednoznacznie wskazują na zasadność i celowość wykorzystania instrumentów finansowych w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020.

Zaprezentowane zalety wykorzystania odnawialnych mechanizmów wsparcia przedsięwzięć rozwojowych sprawiają, że wraz z uruchamianiem kolejnych okresów programowania rośnie pula środków alokowanych na pomoc rewolwingową, krąg ostatecznych odbiorców oraz katalog narzędzi wsparcia. Przyczynia się to m.in. do wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw, poprawy sytuacji na rynku pracy (dzięki finansowaniu procesu uruchomienia działalności gospodarczej) oraz rozwoju obszarów miejskich. Stopniowe wdrażanie mechanizmów zwrotnych do programów pomocowych dało szansę osobom fizycznym, przedsiębiorcom oraz instytucjom sektora finansów publicznych (w tym podmiotom wdrażającym instrumenty inżynierii finansowej) na poznanie zasad realizacji

inwestycji objętych pomocą rewolwingową. Zdobyte doświadczenia powinny przełożyć się na zwiększenie zainteresowania instrumentami finansowymi. Liczy na to zarówno Komisja Europejska jak i władze krajowe i regionalne, które w zatwierdzonych programach operacyjnych na lata 2014-2020 zaplanowały ponad dwukrotny wzrost alokacji przeznaczonej na finansowanie rewolwingowe przedsięwzięć inwestycyjnych.

Bibliografia:

1. Bank Gospodarstwa Krajowego, *O Inicjatywie JEREMIE dla rozwoju regionu łódzkiego*: <http://www.jeremie.com.pl/lozkie/o-jeremie/> (dostęp 23.06.2015 r.)
2. Bank Gospodarstwa Krajowego, *Aktualności*, <http://www.jeremie.com.pl/aktualnosci/> (dostęp 23.06.2015 r.)
3. Centrum Obsługi Przedsiębiorcy, *O Inicjatywie JEREMIE* <http://www.cop.lozkie.pl/index.php/jeremie-w-lozkiem/o-inicjatywie-jeremie.html> (dostęp 23.06.2015 r.)
4. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, *Mechanizmy inżynierii finansowej w podnoszeniu efektywności absorpcji środków UE i ich znaczenie w polityce spójności po 2013 r.*, str. 37-38, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2010 https://www.funduszeuropejskie.20072013.gov.pl/if/sw/Documents/MRR_Publikacja_MIIF.pdf (dostęp 05.06.2015 r.)
5. Instytut Badań Społecznych, Coffey Sp. z o.o. oraz Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o., *Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020*, str. 171-195, Łódź 2014
6. Instytut Badań Strukturalnych, *Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 – raport końcowy*, str. 22, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2013 http://www.ewaluacja.gov.pl/Dokumenty_ewaluacyjne/Documents/MRR_luka_raport.pdf (dostęp 05.06.2015 r.)
7. Komisja Europejska, *Financial instruments in ESIF programmes 2014-2020. Short reference guide for Managing Authorities*, Ares (2014) 2195942-02/07/2014, str. 2-3 http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guides/2014/financial-instruments-in-esif-programmes-2014-2020-a-short-reference-guide-for-managing-authorities (dostęp 06.06.2015 r.)
8. Komisja Europejska, Nota wyjaśniająca COCOF 10-0014/04 w zakresie instrumentów inżynierii finansowej zgodnie z art. 44 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006, str. 25-26
9. https://www.funduszeuropejskie.20072013.gov.pl/if/doka/Documents/Nota%20COCOF_PL.pdf (dostęp 16.06.2015 r.)
10. Międzybankowy Zespół ds. funduszy Unii Europejskiej, *Programy na lata 2014-2020 finansowane i współfinansowane ze środków Unii Europejskiej. Stan prac*, Warszawa 09.01.2015 r. <http://instrumentyfinansoweue.gov.pl/wydarzenia/2015/20150109/> (dostęp 06.06.2015 r.)
11. Pokorski J., Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności przedsiębiorstw Działania 2.1, 2.3, 1.2.1, 1.2.2. Efekty wsparcia przedsiębiorstw i otoczenia biznesu, str. 40, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2009
12. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, *Raport z ewaluacji Poddziałania 1.2.1 oraz 1.2.2 SPO WKP*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, str. 3-6, Warszawa 2008 https://www.ewaluacja.gov.pl/Wyniki/Documents/2_49_50.pdf (dostęp 23.06.2015 r.)
13. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, EURATOM) z dnia 25 października 2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, EURATOM) nr 160/2002
14. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0966&from=EN> (dostęp 23.06.2015 r.)
15. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 480/2014 z dnia 3 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju

Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego

16. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32014R0480> (dostęp 16.06.2015 r.)
17. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 821/2014 z dnia 28 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 w zakresie szczegółowych uregulowań dotyczących transferu wkładów z programów i zarządzania nimi, przekazywania sprawozdań z wdrażania instrumentów finansowych, charakterystyki technicznej działań informacyjnych i komunikacyjnych w odniesieniu do operacji oraz systemu rejestracji i przechowywania danych
18. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32014R0821> (dostęp 16.06.2015 r.)
19. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 964/2014 z dnia 11 września 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 w odniesieniu do standardowych warunków dotyczących instrumentów finansowych
20. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32014R0964> (dostęp 06.06.2015 r.)
21. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające Rozporządzenie nr 1260/1999
22. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0025:0078:PL:PDF> (dostęp 23.06.2015 r.)
23. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006
24. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32013R1303> (dostęp 16.06.2015 r.)
25. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020
<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140001146> (dostęp 23.06.2015 r.)
26. Wytyczne dotyczące zamknięcia programów operacyjnych przyjętych do celów pomocy z Europejskiego Funduszu Rozwoju regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności (2007-2013), str. 8, C(2015)2771 final
27. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/guidelines/closure_2007_2013/annexe_guidelines_closure_20072013_pl.pdf (dostęp 23.06.2015 r.)